

Fòrum Social
de Mallorca '03

Agendes de pau, o de guerra

*Intervenció en el Fòrum Social de Mallorca
18 d'octubre de 2003*

Raül Romeva i Rueda
Analista de l'Escola de Cultura de Pau (UAB)

Radiografia d'un món imperfecte, i, per això, millorable

L'estat del món es pot mesurar de moltes formes distintes, però la forma com s'amidi depèn en última instància dels objectius que es persegueixin, tal com s'assenyala en l'*Informe Alerta 2003 sobre conflictes, drets humans i construcció de la pau*, de l'Escola de Cultura de Pau (Icaria, 2003)

(<http://www.pangea.org/unescopau>) Per exemple, que Saddam Hussein es negui a complir amb les resolucions de l'ONU és sens dubte un fet que ens allunya de la pau, com ho és també que Israel hagi incomplert 32 resolucions des de 1968, o que el 2002, EUA retiràs la seva signatura de l'Estatut de Roma que va crear la Cort Penal Internacional (un fet sense precedents). D'això es desprèn que la construcció d'un marc jurídic internacional i vinculant segueix sent complicat i lent. Així mateix, també ens allunya de la pau que 55 països no hagin ratificat encara algun dels tres tractats sobre armes nuclears o químiques (Israel no

n'ha ratificat cap), i que les despeses militars s'hagin incrementat aquest últim any un 7%, fins a situar-se en uns 772.000 milions de dòlars, o bé que segueixin existint 38 paradisos fiscals i que en 11 estats o territoris es puguin blanquejar capitals amb molta facilitat.

Per la seva banda, la universalització dels drets humans avança de forma molt lenta, i de vegades fins i tot retrocedeix. Per exemple, a més de 117 països ha augmentat la tortura i el maltractament en els centres de detenció, mentre que la pena de mort continua vigent en la meitat dels països (84 d'ells l'han aplicada en major o menor mesura enfront de 87 països el 2001), sent el líder destacat Xina, amb 2.468 execucions.

Tampoc és un factor que ens apropi a la pau que 28 països continuïn gastant més recursos econòmics per a activitats militars que en educació i salut (enfront de 24 l'any anterior), que 35 països hagin estat assenyalats pel Banc Mundial per la seva mala governabilitat, que 28 països tinguin un deute extern superior al seu PIB, o que

nombroses crisis humanitàries actuals afectin més de 30 milions de persones d'Àfrica Austral i de la Banya d'Àfrica.

En relació als conflictes armats o a les tensions polítiques, cal celebrar la fi recent de les guerres a Afganistan, Angola, Guinea, Rwanda i Sierra Leone, però noves situacions de conflicte armat han despertat, o s'han agreujat situacions conflictives ja existents, com a Congo, o a Costa d'Ivori, la RCA i Senegal. En l'actualitat existeixen 24 conflictes armats oberts, 23 escenaris d'alta tensió i risc, així com una gran quantitat de processos de negociació oberts.

En resum, en moments com l'actual és freqüent que els arbres de la guerra ens impedeixin veure el bosc de les necessitats reals i prioritàries. Bo és ja que el discurs únic i bel·licista dels governs nord-americà, espanyol i britànic sigui contestat políticament per part d'altres governs occidentals, així com per l'ampli espectre de la societat civil, comunitats artístiques diverses, o el mateix episcopat. No obstant això, segueix sent necessari que aquest tipus de debats s'alliberin de la cotilla que imposa la visió a

Forum Social
de Mallorca '03

curt termini, la visió parcial de les coses, i la descontextualització dels arguments, i en canvi assumeixi la complexitat, el matís i la dada contrastada. Tot això amb un objectiu clar: detectar els mecanismes pels quals circula, s'alimenta i es perpetua la violència a tots els nivells, i desactivar-los per construir la pau.

Agendes que condueixen a la guerra, o a la pau

Malgrat el que s'acaba d'assenyalar, no totes les agendes actives avui en el món garanteixen avanços i millores en aquest globalment trist balanç.

Els governs de la Unió Europea negocien comes i paràgrafs del text de la Constitució europea amb el rerefons del caos que alguns d'aquests governs han creat a L'Iraq. Un caos previsible, per altra banda, des del mateix instant que G. W. Bush va suggerir que per combatre a S. Hussein no hi havia res millor que una guerra, i altres, com J.M. Aznar, el varen creure i el varen seguir, sense preguntar ni escoltar el Parlament o el clam del carrer.

La reconstrucció socioeconòmica de L'Iraq, igual que ho va ser la preparació de la guerra i la guerra mateixa, està clarament vinculada als intents dels conductors de la globalització neoliberal per reduir al mínim el control polític sobre els aspectes econòmics. Quanta més llibertat per fer negocis, millor, diuen, encara que per a això haguem de fer una guerra (o unes quantes) i

“...i inclou la lliure entrada de bancs estrangers i “vacances fiscals” per a les empreses multinacionals que inverteixin a L'Iraq...”

ocupar un país (o uns quants). La seva agenda és clara. L'Estat, i les seves institucions, només han de servir per facilitar aquest lliure negociar pel món, invertint en armes que permetin imposar la força, quan els arguments, i per tant la raó, no convencen, i fomentar la cultura de la por i de la ignorància, perquè els qui dubten sucumbeixin davant la desmesura de la creixent despesa militar. Aquesta és l'agenda que l'Administració Bush està tractant d'imposar en el món, amb el suport de líders europeus com T. Blair o J.M. Aznar. Els resultats d'aquesta agenda també són bastant diàfans. Experts de les Nacions Unides varen criticar recentment la “privatització” de L'Iraq. Els esmentats experts varen assenyalar que el radical programa de privatització i liberalització adoptat per l'Autoritat Provisional a L'Iraq i anunciat a Dubai a l'octubre, no només viola les lleis internacionals, en concret l'acord de La

Haia de 1907 i la Convenció de Ginebra que regeixen el marc d'actuació dels règims d'ocupació militar, i que obliga el respecte a la propietat anterior sota les normes de “l'usdefruit”, sinó que també està condemnat al fracàs com a estratègia de desenvolupament. El pla permet la venda del 100% dels actius iraquians no petrolers a empreses multinacionals, suposa la privatització d'almenys 200 companyies públiques, i inclou la lliure entrada de bancs estrangers i “vacances fiscals” per a les empreses multinacionals que inverteixin a L'Iraq (La Vanguardia, 9/11). Alguns economistes, com David Ellerman o Joseph Stiglitz, comparen aquest pla amb les polítiques adoptades després de la caiguda de la Unió Soviètica, que varen provocar la destrucció de gairebé la meitat del PIB i l'empobriment d'àmplies capes de la societat russa, i recorden que la liberalització financera i els sucosos incentius fiscals perquè els bancs estrangers es facin amb la banca local és allò que en molts de països asiàtics va provocar una fugida massiva de capitals el 1998 després d'obrir els seus comptes de capitals.

Dit això, crec que els qui tenen la responsabilitat d'aprovar un text tan important com és una Constitució, l'europea en aquest cas, haurien de tenir en compte altres dues agendes com a mínim. En primer lloc aquella que el 2000 va aprovar l'Assemblea de Nacions Unides, anomenada també l'Agenda del Mil·lenni, i entre els objectius de la qual es

Palau Presidencial de Lima devora el "Puente de la Alameda" a Perú.

troben l'eradicació de la pobresa, la fam i l'analfabetisme, frenar la degradació mediambiental, combatre les desigualtats de gènere o garantir l'accés universal als medicaments essencials, entre altres aspectes. Aquests objectius compten amb compromisos concrets que han de complir-se en diferents fases entre el 2015 i el 2050. La segona agenda a tenir en compte hauria de ser aquella que està marcant una societat civil internacional cada vegada més organitzada (que no institucionalitzada) a través de diferents fòrums socials (mundials, regionals i locals) i que posen l'èmfasi en tres objectius: acabar amb la pobresa i les desigualtats, renunciar a la guerra com a mecanisme de gestió de conflictes, i tot això fer-ho amb la participació de la gent.

En definitiva, es tracta de tres agendes distintes: una unilateralista (la de Bush i els seus amics), la segona intergovernamental (Nacions Unides), i la

tercera universal (fòrums socials). El paper que Europa jugui en el futur en la construcció de la pau mundial dependrà de quina de les tres es tingui més en compte a l'hora de redactar el text final de la Constitució. La primera, la de Bush, ha demostrat ser una agenda bel·licista que comporta una creixent despesa militar, una

"...ha demostrat ser una agenda bel·licista que comporta una creixent despesa militar, una cada vegada major inseguretats i desconfiança entre els pobles i les comunitats..."

cada vegada major inseguretats i desconfiança entre els pobles i les comunitats, i una deterioració del ja feble sistema internacional. La segona, la intergovernamental, va molt més a les arrels dels problemes, i suposa un repte valent a l'hora de fer el que fa tant de temps diem que ha de fer-se, però que finalment no s'acaba fent mai per falta de recursos i/o de voluntat política de qui hauria de fer-ho. Finalment, la tercera és una agenda universal, complementària amb la segona, la intergovernamental, però clarament oposada a la unilateralista de Bush. Aquesta tercera agenda és la que segurament compta amb menys recursos econòmics propis. I no obstant això compta amb una gran força, la força de la raó, i de la legitimitat, que li atorguen els milions de persones en tot el món que secunden i reclamen la seva aplicació.

És el futur de la pau en el món que està en joc a l'Iraq, i a Europa. I amb la pau no es negocia.